

Egenvård av barn och elever

Inledning

Skolverket får ibland frågor som rör ansvaret för hjälp till barn och elever som är i behov av någon form av medicinska insatser under sin vistelse i t.ex. förskola eller skola. En del av dessa insatser avser sådant som av läkare bedömts som så kallad egenvård, dvs. att vården kan utföras av exempelvis en förälder, en personlig assistent, skolpersonal eller av barnet själv efter en enklare instruktion.

I denna PM behandlas vilket ansvar huvudmannen har för s.k. egenvård samt skillnaden mellan egenvård och sjukvård. PM:en gäller för förskoleverksamhet, skolbarnsomsorg, förskoleklass samt för det obligatoriska skolväsendet. Det gäller även för fristående skolor som har skolpliktiga elever.

Bakgrund

Av 2 a kap. 6 § skollagen framgår det att förskoleverksamhet och skolbarnsomsorg skall tillhandahållas i den omfattning det behövs med hänsyn till föräldrarnas förvärvsarbete eller studier eller barnets eget behov.

Av 2 b kap. 2 § skollagen framgår det att barn skall anvisas plats i förskoleklassen från och med höstterminen det år då barnet fyller sex år till dess att barnet skall börja fullgöra sin skolplikt.

Av 3 kap. 1 § skollagen framgår det att barn som är bosatta i landet har skolplikt.

Föräldrars tillsynsansvar regleras i föräldrabalkens 6 kap. Barnets vårdnadshavare svarar för att barnet får den tillsyn som behövs med hänsyn till dess ålder, utveckling och övriga omständigheter samt skall bevaka att barnet får tillfredsställande försörjning och utbildning.

Tillsynsansvaret för barn och elever övergår från vårdnadshavaren till huvudmannen under den tid då ett barn befinner sig i förskoleverksamheten, skolbarnsomsorgen eller skolan. Det är således skolans uppgift att tillse barnen under den tid de vistas i verksamheten och att ha rutiner för vad som skall göras för att uppfylla denna skyldighet. Tillsynsansvaret förändras precis som för vårdnadshavarna utefter barnets ålder, mognad och övriga omständigheter. Vilka åtgärder som krävs får också bedömas utifrån dessa faktorer. Det är väsentligt att personalen gör en professionell bedömning avseende tillsynsbehovet utifrån förhållanden vid varje enskilt tillfälle.

Vad är egenvård respektive sjukvård?

Det som först måste klargöras är om vården är bedömd som egenvård *eller* sjukvård. En sådan bedömning kan enbart göras av läkare. Med egenvård menas att

vården kan utföras av exempelvis en förälder, en personlig assistent, skolpersonal eller av barnet själv efter en enklare instruktion. Insatser som inte bedöms som egenvård är sjukvård.

Egenvård

Om insatserna av läkare bedöms som egenvård ligger ansvaret för att utföra dem inte på sjukvården utan primärt på vårdnadshavaren. För barn med skolplikt ansvarar skolan för tillsynen när barnen vistas i skolan. Om barnet är i behov av egenvård under skoldagen och inte själv kan ansvara för den uppgiften åligger det därför skolan att ordna så att uppgiften tas om hand på rätt sätt och att den utförs på ett betryggande och säkert sätt.

Skolhälsovården är sällan dimensionerad för att ta hand om egenvårdsuppgifter i någon större utsträckning och har i huvudsak andra uppgifter enligt 14 kap. i skollagen. Det är dock ytterst huvudmannens uppgift att lösa hur egenvårdsuppgifter skall tas om hand när barnet själv eller skolans befintliga personal inte kan åta sig uppgiften. Detta kan t.ex. ske genom att särskilda elevvårdsassistenter eller resurspersonal anställs.

Vad gäller barn i förskoleverksamhet och skolbarnsomsorg samt elever i förskoleklassen gäller samma ansvarsförhållanden som för elever i grundskolan eller motsvarande skolformer.

För att underlätta för verksamheten att ta hand om egenvårdsuppgifter bör huvudmannen utarbeta rutiner för detta.

Sjukvård

För sjukvårdande åtgärder gäller sjukvårdens behörighetsregler. Under vissa förutsättningar kan sådana uppgifter delegeras till andra än sjukvårdspersonal. Hälso- och sjukvårdspersonal får dock bara överlåta en arbetsuppgift till någon annan om det är förenligt med god och säker vård och där det är befogat att delegera en arbetsuppgift till personal som saknar formell kompetens. Denna person skall då ändå ha reell kompetens, dvs. genom praktisk erfarenhet visat sig vara kompetent för att utföra uppgiften. Den som anser sig sakna tillräckliga kunskaper och erfarenheter får inte utföra uppgiften. En lärare eller annan icke sjukvårdsutbildad personal kan aldrig åläggas att mot sin vilja ta på sig en sjukvårdande uppgift.

Regler om delegering av arbetsuppgifter inom hälso- och sjukvård och tandvård finns i Socialstyrelsens föreskrifter och allmänna råd, SOSFS 1997:14 (M).

Denna PM har tagits fram i samarbete med Rättssekretariatet på Skolverket.